

Vovchanska O. M.,

ORCID ID: 0000-0001-8005-345X, Researcher ID: F-3473-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Ivanova L. O.,

ORCID ID: 0000-0001-5125-0630,

к.е.н., доц., доцент кафедри економіки та менеджменту, Львівський державний університет фізичної культури імені І. Боберського, м. Львів

КОН'ЮНКТУРА МІЖНАРОДНОГО ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню ролі та значення міжнародного туристичного ринку у світовій економіці, оцінці його кон'юнктури та визначенню основних чинників її формування і розвитку. Показано, що глобальне зростання світової економіки в останнє десятиліття зміцнило міжнародний туристичний ринок: туристична галузь зростає восьмий рік поспіль, і у 2018 р. це зростання склало 3,9%. Темпи зростання туристичної індустрії у 2018 р. в грошовому виразі виявилися у понад два рази вищими, ніж в секторі інформаційних технологій (+1,7%), перевищили темпи зростання світової економіки (3,2%) і темпи зростання таких ключових її галузей, як охорона здоров'я (+3,1%), фінансові послуги (+1,7%). Здійснено маркетинговий аналіз структури міжнародного туристичного ринку в основних макрорегіонах світу та встановлено, що останніми роками у відносному вираженні домінує Африка (+7%), Азіатсько-Тихоокеанський регіон і Європа (обидва приблизно на рівні +6%). Спостерігається щорічне зниження частки Європи в міжнародному туризмі через умовне "старіння" туристичного продукту ряду країн цього континенту. Високими темпами зростає молода індустрія туризму Азіатсько-Тихоокеанського регіону, який приваблює міжнародних туристів унікальною природою, приємним кліматом, численними пам'ятниками архітектури та об'єктами культового призначення. Наголошується, що на міжнародному туристичному ринку очікується консолідація у сегменті "споживачів нових вражень", який сформувався за домінантою таких туристичних мотивів, як прагнення до "подорожі змінити і показати", "прагнення до здорових варіантів", зокрема ходьба, оздоровчий і спортивний туризм, та "подорожі старшого покоління (multigenerational travel)". Окрім зазначених кон'юнктуруювальних чинників, на розвиток міжнародного ринку туристичних послуг впливатимуть домінування сектора цифровізації (digital), створення нових бізнес-моделей у туристичній сфері, економічна доступність подорожей для туристів, формування людиноорієнтованих економік у більшості країн-донорів туристичного ринку. Враховуючи вплив комплексу усіх кон'юнктуруювальних чинників на функціонування міжнародного туристичного ринку, країнам призначення, туристичним компаніям та компаніям з дотичних сфер необхідно ретельно адаптуватися для утримання своєї конкурентоспроможності.

Ключові слова: туризм; туристичний ринок; туристична індустрія; туристичні потоки; міжнародний туризм; маркетинговий аналіз; кон'юнктура ринку.

Vovchanska O. M.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Ivanova L. O.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management, Lviv State University of Physical Culture named after I. Boberskiy, Lviv

CONJUNCTURE OF THE INTERNATIONAL TOURIST MARKET AND FACTORS OF ITS FORMATION

Abstract. The article is devoted to the study of the role and significance of the international tourist market in the world economy, assessment of its conditions and determinants of the main factors of its formation and development. It is shown that global growth of the world economy in the last decade has strengthened the international tourist market: the tourism industry is growing for the eighth years in a row, and in 2018 this growth was 3.9%. The growth rate of the

tourist industry in 2018 was more than twice as high as in the IT sector (+1.7%), exceeded the growth rate of the world economy (3.2%) and the growth rates of key sectors such as healthcare (+3.1%), financial services (+1.7%). Authors conducted the marketing analysis of the structure of the international tourism market in the main macro regions of the world and determined that in recent years, Africa (+ 7%), Asia-Pacific and Europe (both at around + 6%) dominate in relative terms. There is an annual decline in Europe's share in international tourism due to the conditional "aging" of the tourist product of a number of countries in this continent. The young tourism industry in the Asia-Pacific region is growing at a high pace, attracting international tourists with its unique nature, pleasant climate, numerous architectural monuments and religious objects. It is noted that on the international tourist market consolidation in the segment of "consumers of new impressions" is expected, which was formed as a dominant of such tourist motives as the desire to "change and show the journey", "the desire for healthy options", in particular, walking, health and sport tourism, and "multigenerational travel". In addition to the mentioned market conditions, the development of the international tourism market will be influenced by the dominance of the digital sector, the creation of new business models in the tourism sector, the economic availability of travel for tourists, and the formation of human-oriented economies in most donor countries in the tourist market. Taking into account the influence of the complex of all market conditions on the functioning of the international tourist market, destination countries, travel companies and companies from related sectors need to be carefully adapted to maintain their competitiveness.

Keywords: tourism; tourist market; tourist industry, tourist flows, international tourism, marketing analysis, market conditions.

JEL Classification: L83, O57, Z32, F63.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток світового співтовариства та формування економіки нового типу потребують маркетингової оцінки новітніх процесів, що відбуваються у міжнародній туристичній індустрії. Міжнародний туризм у сьогоденні розвивається стрімкими темпами і є вагомим індикатором добробуту населення. Глобальне зростання світової економіки в останнє десятиліття зміцнило міжнародний туристичний ринок, підтвердженням чого є статистичні дані Всесвітньої туристської організації (UNWTO), які демонструють активне зростання туристичних потоків і доходів від міжнародного туризму. У багатьох країнах світу туристична індустрія стала важливим джерелом доходів до бюджету і належить до найперспективніших галузей національної економіки. Міжнародний туристичний ринок функціонує у складному макромаркетинговому середовищі і зазнає впливу багатьох чинників, серед яких домінують економічні, соціальні, технологічні, культурні, освітні, демографічні та екологічні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей та закономірностей розвитку міжнародного ринку туристичних послуг значну увагу приділяють провідні вітчизняні науковці та зарубіжні економісти. Аналіз останніх досліджень та публікацій щодо сфери міжнародного туристичного ринку засвідчив значний інтерес науковців різних галузей до цієї проблематики. Зокрема, серед українських вчених такими дослідженнями займалися М. П. Афанасьєв, О. О. Любіцева, М. П. Мальська, І. Г. Смирнов, Л. М. Устименко, В. В. Худо. В їх наукових доробках достатньо широко висвітлено історію туризму, глибоко розкрито поняття "туризм" і "туристична індустрія", охарактеризовано сучасний стан розвитку туризму в Україні та туристично-фінансові потоки і моделі управління у міжнародному туристичному бізнесі. Окремі аспекти розвитку міжнародного туризму досліджували: В. І. Азар,

В. Д. Безносюк, А. В. Вавринюк, В. Г. Герасименко, П. В. Гудзя, О. М. Гусєва, М. А. Жукова, Е. Кадга, В. В. Козик, Н. Н. Коцан, К. Купер, Л. Д. Левковська, Н. П. Луцишин, П. В. Луцишин, Ю. В. Макогон, Р. К. Мілля, А. М. Моррісон, В. Є. Новицький, В. О. Патійчук, Т. І. Ткаченко, О. Д. Чудновський [4], В. В. Ядошук та ін.

Проте, незважаючи на значну кількість робіт, різновекторна зміна кон'юнктури цього ринку, вплив глобалізаційних процесів потребують додаткових постійних систематизованих досліджень комплексу чинників, що впливають на розвиток міжнародного туристичного ринку.

Постановка завдання. Основною метою нашого дослідження є визначення ролі та значення міжнародного туристичного ринку у світовій економіці, дослідження його кон'юнктури та виявлення основних чинників її формування і розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У промислово розвинених країнах світу значна частина валового національного продукту (понад 70%) виробляється в галузях сфери сервісу, і суттєву частку надходжень забезпечує саме ринок туристичних послуг. Зокрема, у країнах ЄС частка надходжень від туристичної індустрії складає майже 5,5% ВВП.

Прямий внесок подорожей та туризму у світовий ВВП у 2017 р. становив \$ 2,6 трлн (3,2%) (рис. 1).

Прогнозувалося зростання цього показника на 4,0% до \$ 2,7 трлн у 2018 р. Такий стан першочергово відображає економічну активність, спричинену такими бізнесами, як готельний, туристичний, авіа- та інші пасажирські перевезення. Очікується, що до 2028 р. прямий внесок подорожей та туризму у світовий ВВП зростатиме на 3,8% щорічно і досягне \$ 3,9 трлн (3,6%).

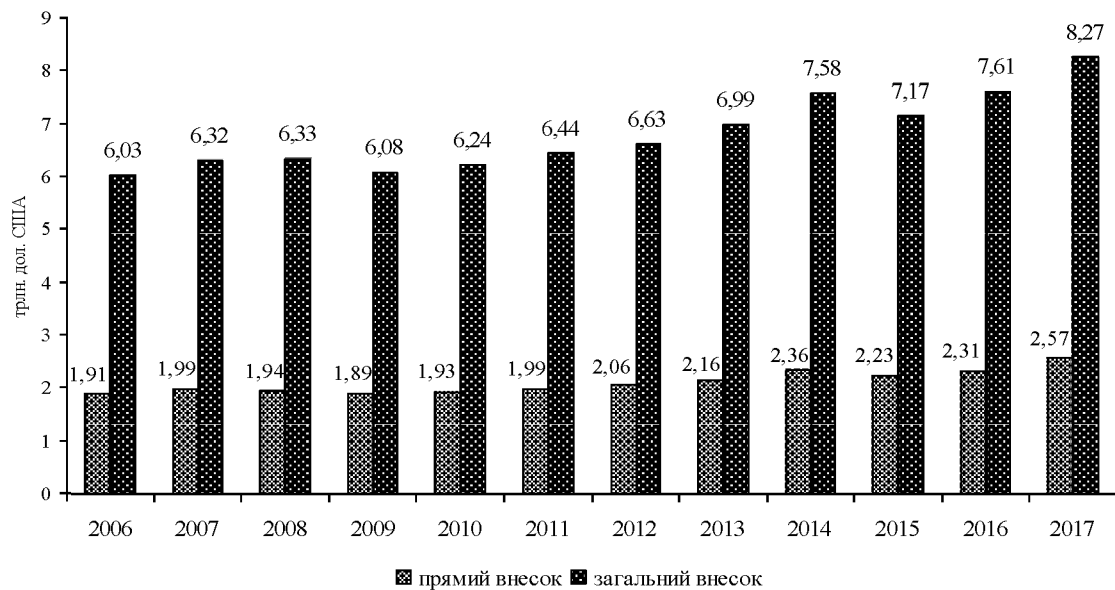

Рис. 1. Динаміка прямого і загального внеску подорожей і туризму у світову економіку у 2006-2017 рр. (у трлн дол. США) [10]

За даними World Travel & Tourism Council (WTTC), загальний внесок подорожей та туризму у світовий ВВП у 2017 р. становив \$ 8,27 трлн (10,4% ВВП), у 2018 р. – \$ 8,8 трлн (10,5% ВВП) [22] (рис. 1). Туристична індустрія Азіатсько-Тихоокеанського регіону забезпечила внесок обсягом \$ 2,7 трлн, Північної і Південної Америки – \$ 2,2 трлн, Європи – \$ 2,1 трлн, Африки та Близького Сходу – \$ 402 млрд. Найбільше зросли вкладення у світовий ВВП у частині подорожей і туризму в таких країнах, як Китай, США, Індія та Мексика. Згідно з прогнозами у 2028 р. внесок туризму у світовий ВВП складе вже \$ 12,5 трлн або 11,7% від загального обсягу. Темпи зростання туристичної індустрії у 2018 р. в грошовому виразі виявилися у понад два рази вищими, ніж в секторі інформаційних технологій. Загалом це перевищує темпи зростання світової економіки (3,2%), і темпи зростання таких ключових її галузей, як охорона здоров'я (+ 3,1%), інформаційні технології (+ 1,7%), фінансові послуги (+ 1,7%). За річними показниками швидше, ніж туризм, у 2018 р. зростає тільки сектор промисловості (+ 4%) [2]. Показово, що туристична галузь зростає восьмий рік поспіль, і у 2018 р. це зростання склало 3,9% [15, 16]

У 2017 році інвестиції в туризм склали \$ 882 млрд, що становить 4,5% від загальних інвестицій в світову економіку [5].

За даними WTTC, частка доходів від іноземних туристів в загальній структурі сектора зростає: з 27,3% у 2017 р. до 28,8% у 2018 р. [22]. Це підтверджує, що 71,2% обсягів глобального туристичного ринку генерують внутрішні туристи. І тому на цьому сегменті все більше зосереджуються бізнес-інтереси національних підприємств, що посилюються завдяки зростаючій швидкості і комфортабельності залізничних, автомобільних і авіаційних перевезень, розвитку засобів зв'язку та інших комунікацій. Ціновий чинник нівелюється чинниками часу і зручності, що

зумовлює особливу популярність туристичних мандрівок “вихідних днів”.

Маркетингові дослідження показали, що туристична галузь забезпечує кожне десяте робоче місце в світі: у 2017 р. їх було 313 млн, а у 2018 р. - 319 млн. Саме в туристичній індустрії за останні п'ять років було створено 20% нових робочих місць. Прогнозується, що до 2028 р. їх кількість зросте до 414 млн – першочергово за рахунок Китаю, Індії, Індонезії і США. За прогнозами WTTC, протягом наступних десяти років сектор туризму і подорожей створить 100 млн нових робочих місць по всьому світу і загалом забезпечить роботою 421 млн осіб [2].

Згідно з інформацією WTTC у 2017 р. показники європейського ринку туристичних послуг були кращими, ніж очікувалося раніше, із зростанням на 4,8%. Це означає, що регіон практично відновився після серії терористичних актів у найпопулярніших європейських містах кілька років тому. Продовжується процес відновлення споживчої довіри до туристичних напрямів Північної Африки. Загалом показники туристичної галузі регіону збільшилися у 2017 р. на 22,6%, найпомітніше в Єгипті – на 72,9% і Тунісі – на 7,6%. Китай продовжує нарощувати обсяги туристичної індустрії і продемонстрував зростання у 2017 р. майже на 10%. Очікується, що наступні десять років Китай і Індія будуть забезпечувати понад третину зростання світового ВВП і майже половину зростання зайнятості у туристичному бізнесі.

За підрахунками UNWTO [17], міжнародні туристичні потоки у світі збільшилися на 6% до 1,4 млрд осіб у 2018 р., що значно перевищило зростання у світовій економіці (3,7%) (рис. 2).

Аналіз динаміки розвитку міжнародного ринку туристичних послуг (рис. 3) свідчить, що в останні роки у відносному вираженні домінує Африка (+ 7%), Азіатсько-Тихоокеанський регіон і Європа (обидва приблизно на рівні + 6%).

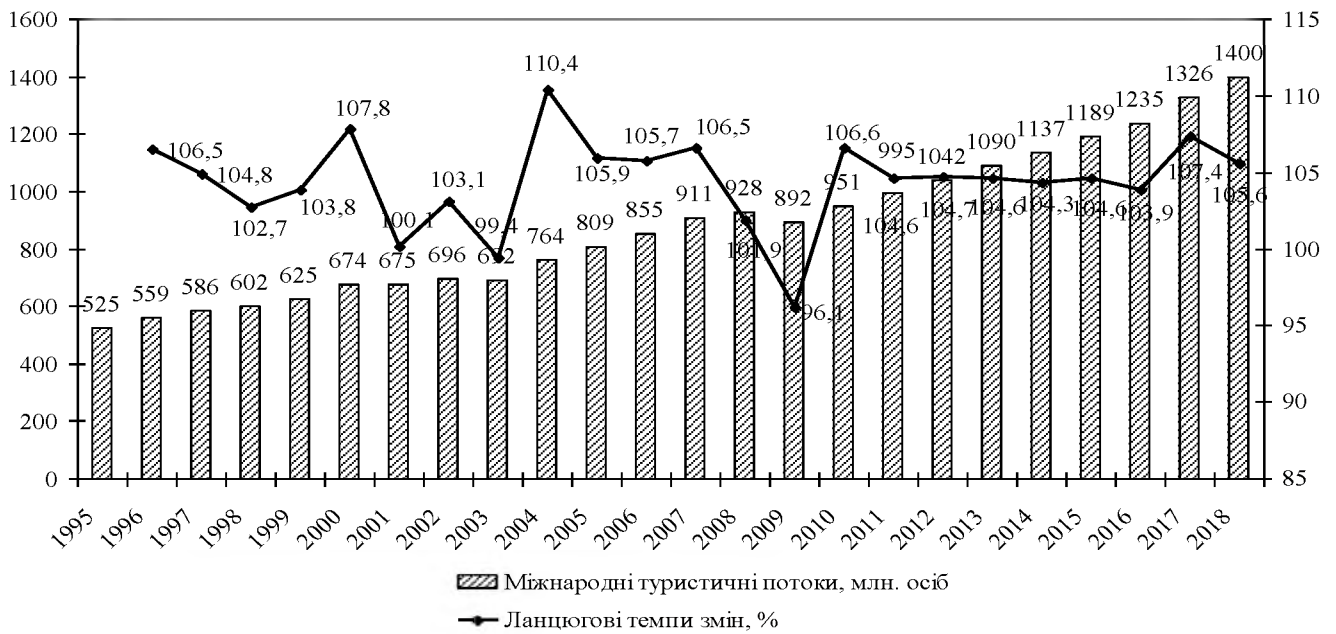

Рис. 2. Динаміка міжнародних туристичних потоків у 1995-2018 рр. [20]

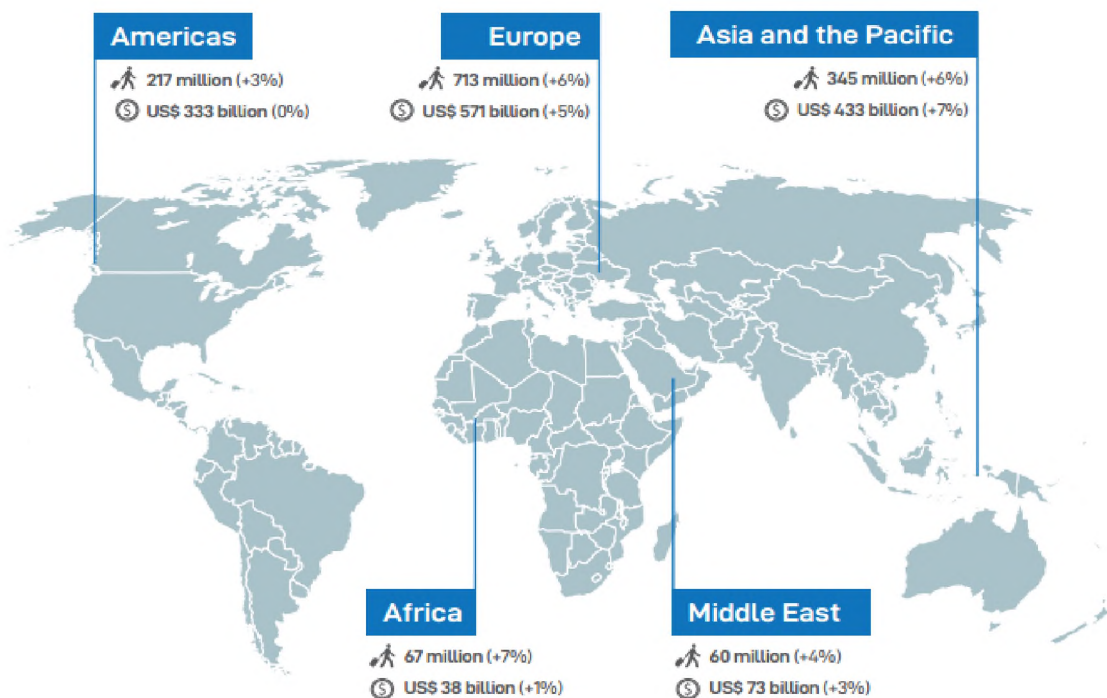

Рис. 3. Міжнародні туристичні прибуття та туристичні надходження у 2018 р. [21]

Міжнародні туристичні прибуття до Європи у 2018 р. досягли 713 млн осіб (табл. 1), що на 6% більше, ніж у 2017 р., хоча їх кількість у Північній Європі була практично однаковою через слабкість прибуттів до Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні у 2018 р. зафіксовано 345 млн міжнародних туристичних прибуттів (+6,5%). В країнах Океанії було помірно зростання на рівні 2,4%. Америка у 2018 р. продемонструвала 217 млн міжнародних прибуттів (+ 3%), з різними результатами у всіх мікрорегіонах. Лідером зростання є Північна

Америка (+ 4%), далі Південна Америка (+3%), тоді як Центральна Америка та Карибський басейн (обидва -2%) показали дуже змішані результати. Основна причина цього - вплив ураганів Ірма та Марія у вересні 2017 р. [11].

Макрорегіон Африка показує семивідсоткове збільшення (Північна Африка на + 10% та суб-Сахара + 5,4%), досягаючи приблизно 67 млн прибуттів у 2018 р. Близький Схід продемонстрував достойні результати в останньому році (+ 10%), консолідуючи відновлення у 2017 р. і, при цьому, міжнародні туристичні прибуття досягли 60 млн.

Таблиця 1

Динаміка міжнародного туристичного ринку у 2000-2018 рр.

Регіон	Обсяг міжнародного ринку туристичних послуг, млрд прибуттів							Частка, %			Темп зміни, %	
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017,
Світ, загалом	680	809	952	1,195	1,241	1,328	1,403	100	100	100	7,0	5,6
у тому числі за регіонами												
Європа	392,6	453,1	486,4	604,5	619,7	672,5	713,4	49,9	50,6	50,8	8,5	6,1
Північна Європа	44,8	54,9	57	70,1	74	78,4	78,9	6,0	5,9	5,6	5,9	0,6
Західна Європа	139,7	141,7	154,4	181,5	181,6	192,7	204,2	14,6	14,5	14,6	6,1	6,0
Центральна/Східна Європа	69,2	95,5	98,1	121,8	127,2	133,8	141,9	10,2	10,1	10,1	5,2	6,1
у т.ч. Україна	6,4	17,6	21,2	12,4	13,3	14,2	...	0,0	1,0	...	6,8	...
Південна Європа	139	161,1	176,9	213,1	237	267,5	288,4	19,1	20,1	20,6	12,9	7,8
Азія і Тихоокеанський регіон	110,4	154,1	208,2	284,6	306,6	324	345,1	24,7	24,4	24,6	5,7	6,5
Північно-Східна Азія	58,4	85,9	111,5	142,1	154,3	159,5	169,2	12,4	12,0	12,1	3,4	6,1
Південно-Східна Азія	36,3	49	70,5	104,2	110,8	120,5	129,9	8,9	9,1	9,3	8,8	7,8
Океанія	9,6	10,9	11,5	14,3	15,6	16,6	17	1,3	1,3	1,2	6,4	2,4
Південна Азія	6,1	8,3	14,7	24	25,9	27,5	28,9	2,1	2,1	2,1	6,2	5,1
Америка	128,2	133,3	150,4	194,1	201,3	210,8	217,3	16,2	15,9	15,5	4,7	3,1
Північна Америка	91,5	89,9	99,5	127,8	131,5	137,1	143,9	10,6	10,3	10,3	4,3	5,0
Карибський басейн	17,1	18,8	19,5	24,1	25,3	26	25,6	2,0	2,0	1,8	2,8	-1,5
Центральна Америка	4,3	6,3	7,8	10,2	10,6	11,1	10,8	0,9	0,8	0,8	4,7	-2,7
Південна Америка	15,3	18,3	23,6	31,9	33,9	36,6	37	2,7	2,8	2,6	8,0	1,1
Африка	26,2	34,8	50,4	53,5	57,8	62,7	67,1	4,7	4,7	4,8	8,5	7,0
Північна Африка	10,2	13,9	19,7	18	18,9	21,7	23,9	1,5	1,6	1,7	14,8	10,1
суб-Сахара	16	20,9	30,7	35,5	38,9	41	43,2	3,1	3,1	3,1	5,4	5,4
Близький Схід	22,4	34	56,1	58,3	55,5	57,7	59,9	4,5	4,3	4,3	4,0	3,8

Розраховано нами за даними [20, 21]

Таблиця 2

Рейтинг країн-лідерів за відвідуванням у 2016-2017 рр. міжнародними туристами [14]

Рейтинг		Країна	Кількість міжнародних прибуттів, млн поїздок		Темп зростання, %	
2017	2016		2016	2017	2016/ 2015	2017/ 2016
1	1	Франція	82,6	86,9	-2,1	+5,1
2	3	Іспанія	75,6	81,8	+10,5	+8,6
3	2	США	75,6	75,9	-2,4	-3,8
4	4	Китай	59,3	60,7	+4,2	+2,5
5	5	Італія	52,4	58,3	+3,2	+11,2
6	8	Мексика	35,0	39,3	+8,9	+12,0
7	6	Великобританія	35,8	37,2	+4,0	+5,3
8	10	Туреччина	31,3	37,6	-23,3	+24,1
9	7	Німеччина	35,6	37,5	+1,8	+5,2
10	9	Таїланд	32,6	35,4	+8,9	+8,6

Динаміка частки кількості міжнародних туристичних прибуттів у макрорегіонах світу у 2010-2018 рр. наведена на рис. 4.

Враховуючи сучасні тенденції, економічні перспективи та індекс довіри UNWTO, міжнародна організація прогнозує збільшення міжнародних прибуттів на 4%, що практично відповідає історичним тенденціям зростання.

Найбільше туристичних поїздок міжнародні туристи здійснюють до Франції та Іспанії. Рейтинг країн за відвідуванням міжнародними туристами у 2016-2017 рр. наведено у табл. 2. У 2018 р. до Франції було здійснено 90,2 млн поїздок, що на 3,3 млн або 3,8% більше порівняно з 2017 р.; в Іспанію – 87,1 млн поїздок, що на 5,3 млн поїздок або 6,5% більше. Також до першої десятки найбільш відвідуваних країн потрапили Китай, Італія, Мексика, Великобританія, Туреччина, Німеччина і Таїланд. Всього відпочивати за кордон у 2017 р. їздили 1,33 млрд осіб, 51% з яких – жителі Європи.

Туристи у 2017 р. витратили найбільше грошей в таких країнах, як США, Іспанія і Франція. Країни-лідери за надходженнями від міжнародного туризму у 2016-2017 рр. наведено у табл. 3. Так, США в 2017 р. заробили на туристах \$ 210,7 млрд, Іспанія – \$ 68 млрд, а Франція – \$ 60,7 млрд. Також у топ-10 потрапили Таїланд, Великобританія, Італія, Австралія, Німеччина, Макао (Китай) і Японія. Всі разом вони заробили \$ 643,5 млрд, тоді як загальний показник доходів всіх країн світу від туризму склав \$ 1,34 трлн (+5% порівняно з 2016 р.) [7]

Європа давно утримує статус основного міжнародного центру пізнавального туризму, проте спостерігається щорічне зниження частки цього туристичного регіону Європи в міжнародному туризмі через умовне “старіння” туристичного продукту ряду країн цього континенту. Високими темпами зростає молода індустрія туризму Азіатсько-Тихоокеанського регіону, який приваблює міжнародних туристів унікальною природою, приємним кліматом, численними пам’ятниками архітектури та об’єктами культурного призначення. Особливо бурхливими темпами тут розвивається лікувальний туризм.

Найбільше за інших міжнародних туристів витрачали в міжнародних поїздках у 2018 р. мандрівники з Китаю (\$ 277,3 млрд), США (\$ 144,2 млрд) і Німеччини (\$ 94,2 млрд). Також значні кошти на туризм у 2017 р. витрачали громадяни Великобританії, Франції, Австралії, Канади, Росії, Південної Кореї та Італії (табл. 4).

Китай продовжує домінувати у витратах міжнародних туристів з середньорічним темпом зростання 5% (рис. 5). Другий за величиною світовий ринок збуту туристичних послуг – США збільшився на \$ 9,2 млрд порівняно з 2017 р. (+ 6,8%) і склав \$ 144,2 млрд. Закриває чільну трійку Німеччина з обсягом збуту туристичних послуг \$ 94,2 млрд, що на \$ 5,1 млрд або 1,2% більше, ніж у 2017 р. (у 2017 р. порівняно з 2016 р. темп зростання склав 9,4%). Помітні темпи зростання продемонструвала Російська Федерація (+ 30% у 2017 р. порівняно з 2016 р. та +11% у 2018 р. порівняно з 2017 р.). Всі інші ринки збуту туристичних послуг, що входять до першої десятки, також збільшуються щорічно, зокрема в Республіці Корея, Італії та Канаді.

Маркетингові дослідження показують, що розвиток міжнародного туристичного ринку відбувається під впливом системи економічних і соціальних чинників, зокрема: зростання доходів населення, збільшення тривалості відпусток, зведення до мінімуму туристичних формальностей (складність оформлення закордонних паспортів, віз, митних правил, валютний контроль, обмін валюти, санітарні правила, питання в’їзду-виїзду, перебування і переміщення), підвищення рівня транспортного обслуговування, пізнi шлюбi та невелика кількість дітей, що дозволяє акумулювати вільний час і розпоряджатися ним на свій розсуд; динамічний розвиток міждержавної взаємодії та ін. [1, 3, 6, 9]. До прикладу, такий кон’юнктурутворюючий чинник, як стабільність цін на паливо, уможливить доступність повітряних сполучень для більшої кількості міжнародних туристів, тим самим сприяючи диверсифікації ринків країн призначення.

Таблиця 3

Рейтинг країн-лідерів за надходженнями у 2016-2017 рр. від міжнародного туризму

Рейтинг		Країна	Надходження від міжнародного туризму, млрд дол.		Темп зростання, %	
2017	2016		2016	2017	2016/2015	2017/2016
1	1	США	206,9	210,7	+0,3	+1,9
2	2	Іспанія	60,5	68,0	+6,9	+10,1
3	3	Франція	54,5	60,7	-5,3	+9,0
4	4	Таїланд	48,8	57,5	+11,0	+13,1
5	5	Великобританія	47,9	51,2	-12,9	+12,1
6	7	Італія	40,2	44,2	+2,0	+7,7
7	9	Австралія	37,0	41,7	+12,3	+9,3
8	8	Німеччина	37,5	39,8	+1,4	+4,2
9	12	Макао (Китай)	30,4	35,6	-3,5	+17,6
10	11	Японія	30,7	34,1	+22,8	+14,4

[13]

Таблиця 4

Рейтинг країн-лідерів за витратами міжнародних туристів у 2017-2018 рр.

Рейтинг			Країна	Витрати міжнародних туристів, млрд дол.		Темп зростання, %	
2018	2017	2016		2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017
1	1	1	Китай	257,7	277,3	+4,7	+5,2
2	2	2	США	135,0	144,2	+9,3	+6,8
3	3	3	Німеччина	89,1	94,2	+9,4	+1,2
4	4	4	Великобританія	71,4	75,8	+2,4	+3,4
5	5	5	Франція	41,4	47,9	+0,8	+10,5
6	6	6	Австралія	34,2	36,8	+7,7	+9,7
7	8	11	Російська Федерація	31,1	34,5	+29,7	+11,2
8	7	7	Канада	31,8	33,3	+8,5	+4,3
9	9	8	Республіка Корея	30,6	32,0	+12,3	+0,9
10	10	9	Італія	27,7	30,1	+8,9	+3,8

[18, 19]

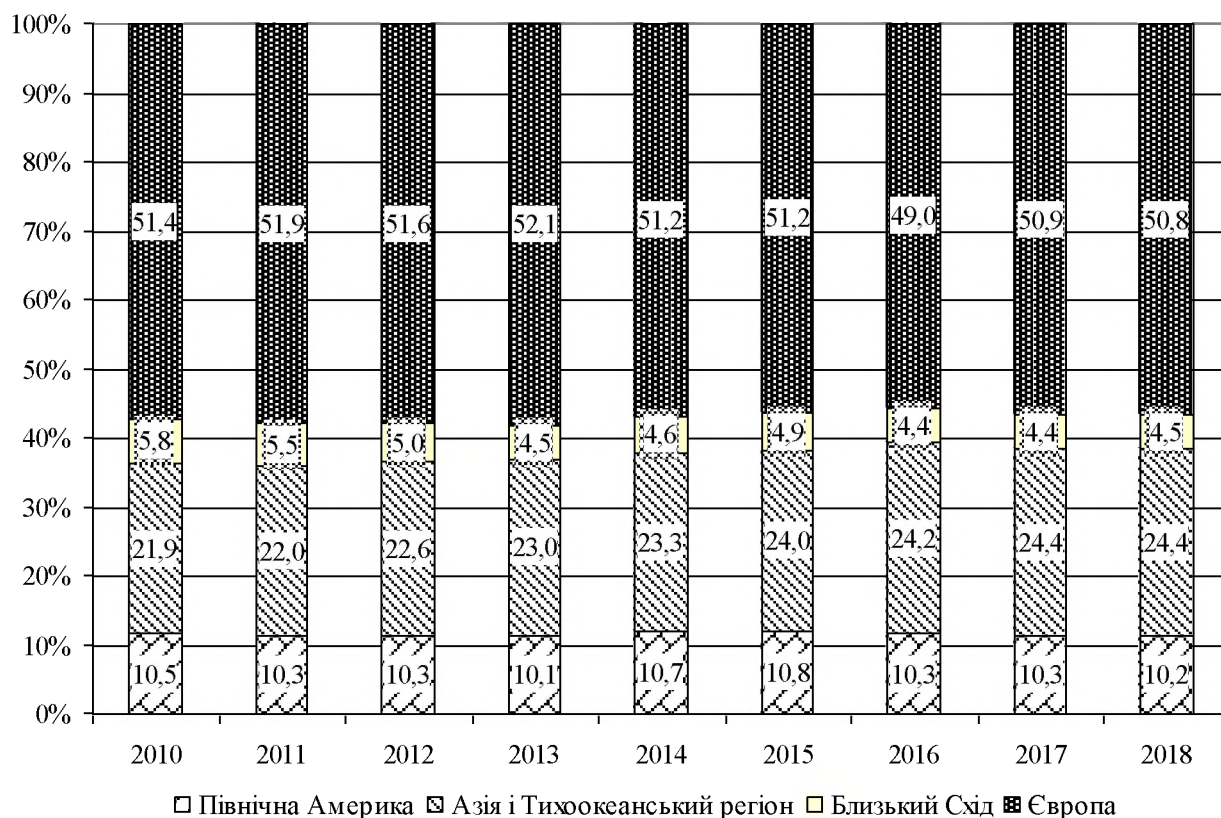

Рис. 4. Динаміка частки кількості міжнародних туристичних прибуттів у туристичних макрорегіонах світу у 2010-2018 рр., %

Розраховано нами за [12]

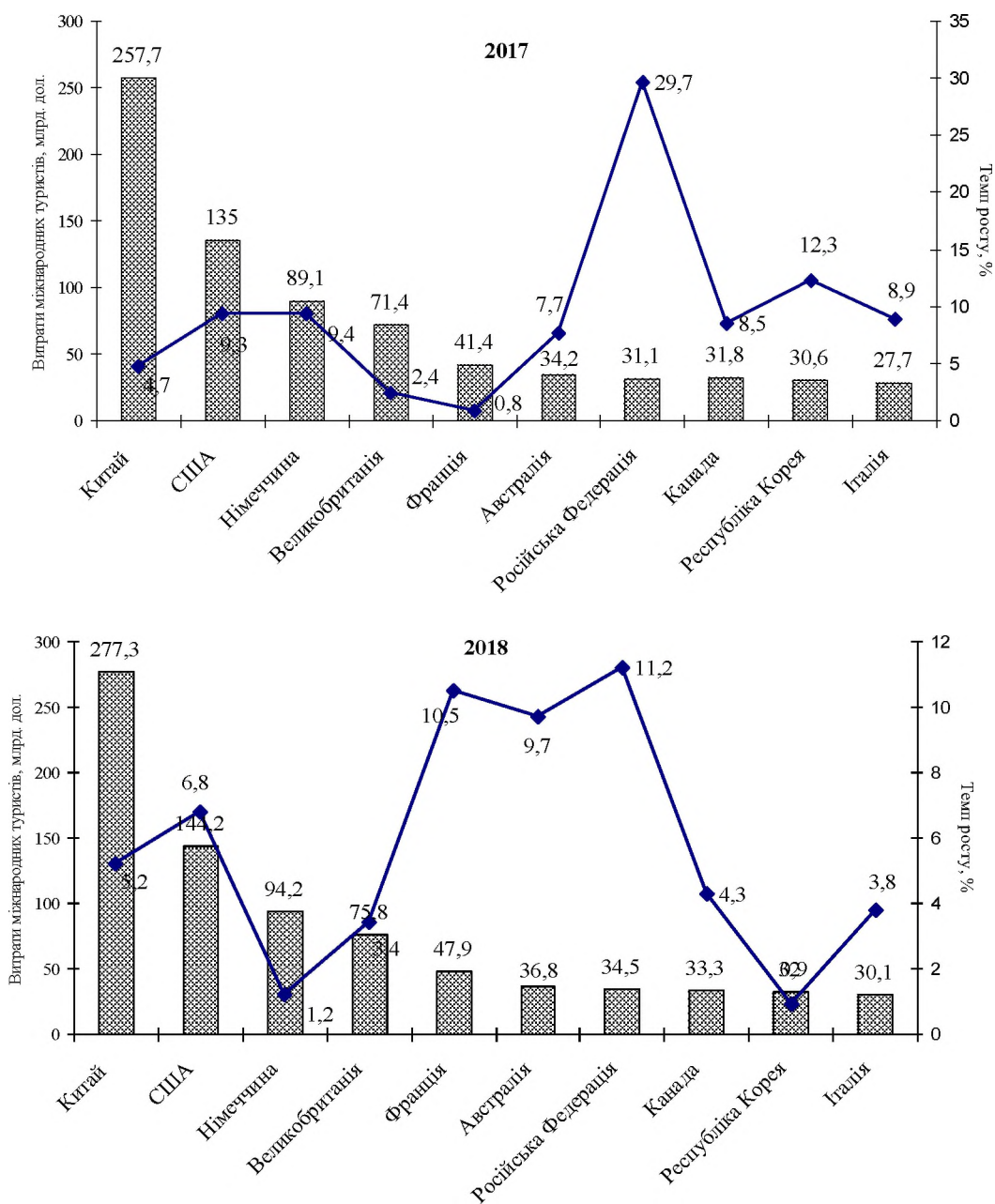

Рис. 5. Динаміка витрат міжнародних туристів у 2017-2018 рр.

Менеджерам сфери міжнародного туризму важливо враховувати глобальне зростання рівня культури та освіти населення, зростання його обізнаності і вимогливості, які чітко проявляються у прагненні не тільки відпочити, а й пізнати навколишній світ.

Немаловажливим кон'юнктурутворювальним чинником розвитку міжнародного туристичного ринку є урбанізація, що змушує жителів "закованих в камінь просторів" з високим рівнем міжособистісних контактів шукати можливість відновити моральні і фізичні сили. А це, своєю чергою, зумовлює постійне розширення кола доступних для відвідування природних та антропогенних об'єктів [8].

Маркетингові дослідження переконують, що очікується консолідація у сегменті "споживачів нових вражень", який сформувався за домінантою таких ту-

ристичних мотивів, як прагнення до "подорожі змінити і показати", "прагнення до здорових варіантів", зокрема ходьба, оздоровчий і спортивний туризм, та "подорожі старшого покоління (multigenerational travel)". Основними кон'юнктурутворювальними чинниками такої ринкової ситуації є демографічні зміни і пов'язані з ними мотиви більш відповідальних туристичних подорожей. В економічно розвинених країнах із збільшенням тривалості життя зростає кількість осіб пенсійного віку, які мають достатньо коштів для міжнародних мандрівок.

Здійснені нами маркетингові дослідження показують, що, окрім зазначених кон'юнктурутворювальних чинників, на розвиток міжнародного ринку туристичних послуг впливатимуть домінування сектора цифровізації (digital), створення нових бізнес-

моделей у туристичній сфері, економічна доступність подорожей для туристів, формування людиноорієнтованих економік у більшості країн-донорів туристичного ринку. Водночас уповільнення світової економіки, невизначеність, пов'язана з Brexit, а також геополітична та торговельна напруженість у світі (особливо між США і Китаєм) можуть викликати серйозні побоювання як серед інвесторів, так і серед мандрівників.

Висновки і пропозиції подальших досліджень у даному напрямі. Туристична індустрія є однією з найдохідніших і таких, що найінтенсивніше розвиваються сфер світового господарства. Вона забезпечує підвищення конкурентоспроможності країн і регіонів шляхом створення нових робочих місць, підвищення рівня життя населення. Туризм впливає на збереження і розвиток культурного потенціалу, призводить до гармонізації відносин між різними країнами і народами, що значно сприяє вирішенню сучасних соціальних проблем. Проаналізувавши динаміку і тенденції розвитку ринку міжнародного туризму, можемо констатувати, що він динамічно зростає, головним чином, за рахунок зростання ринків країн, що розвиваються.

Провідні міжнародні організації з туризму визначають, що сучасними тенденціями розвитку міжнародної туристичної діяльності є формування глобального ринку туристичних послуг, посилення конкуренції та інтенсифікація процесів транснаціоналізації, створення стратегічних туристичних альянсів і глобальних союзів; лібералізація національних туристичних ринків, розширення доступу країн, що розвиваються, до міжнародних туристичних відносин.

Маркетингові дослідження засвідчують, що в останні роки майже всі регіони світу продемонструють значне зростання обсягів туризму. Довгострокові перспективи розвитку галузі і надалі залишаються оптимістичними. Туристичний бізнес продовжує приваблювати підприємців невеликим стартовим капіталом, швидкими термінами його окупності, постійним зростанням попиту на туристичні послуги, високим рівнем рентабельності.

Враховуючи вплив комплексу усіх кон'юктуроутворювальних чинників на функціонування міжнародного туристичного ринку, країнам призначення, туристичним компаніям та компаніям з дотичних сфер необхідно ретельно адаптуватися для утримання своєї конкурентоспроможності.

Подальші дослідження цієї проблематики плануємо присвятити моніторингу змін міжнародного туристичного ринку та кон'юктуроутворювальних чинників для врахування їх у підприємницькій діяльності українських туристичних компаній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова А. Ю. Актуальные тенденции развития сферы туризма в глобальных городах мира / Александрова А. Ю. // Современные проблемы сервиса и туризма. – 2015. – Т. 9. – №2. – С. 5-13.
2. Как вырос в деньгах мировой рынок туризма в 2018 году [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.tio.by/info/turbiznes/kak_vyros_v_dengakh

[_mirovoy_gynok_turizma_v_2018_godu/](#) (дата звернення: 28.06.2019)

3. Лозова О. А. Аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародного туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/29.pdf

4. Международный туристский бизнес: практика, проблемы, перспективы : монография / А. Д. Чудновский [и др.]; отв. ред. А. Д. Чудновский. – М.: Издательский дом ГУУ, 2017. – 221 с.

5. Показатели глобального сектора туризма превысили темпы роста мировой экономики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ratanews.ru/news/news_23032018_6.stm (дата звернення: 28.06.2019)

6. Романова А. А. Global trends of tourism development / Глобальные тенденции развития туризма / Романова А. А. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету / Київський національний торговельно-економічний університет. – 2017. – №6 (116). – С. 32-42.

7. Стало відомо, які країни найбільше заробляють на туризмі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/tourism/news/10311105-stalo-vidomo-yaki-krajini-naybilshe-zaroblyayut-na-turizmi.html> (дата звернення: 28.06.2019)

8. Фролова Е. А. Тенденции и проблемы развития мирового туризма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vestnik.guu.ru/jour/article/viewFile/1334/735> (дата звернення: 28.06.2019)

9. Adamanova Z. 2015. Trends in the Development of International Tourism and Imperatives of Modernizing the Tourism Industry. European Researcher. Series A, 1(90): 17-25, available at : http://www.erjournal.ru/journals_n/1422699296.pdf

10. Direct and total contribution of travel and tourism to the global economy from 2006 to 2017 (in trillion U.S. dollars)/, available at : <https://www.statista.com/statistics/233223/travel-and-tourism--total-economic-contribution-worldwide/> (дата звернення: 28.06.2019)

11. International Tourist Arrivals Reach 1.4 billion Two Years Ahead of Forecasts, available at : <https://www.hospitalitynet.org/news/4091592.html> (дата звернення: 28.06.2019)

12. Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2017, by region (in millions), available at : <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2005/> (дата звернення: 28.06.2019)

13. Tourism expenditure up 5% in 2017, says UNWTO, available at : <https://www.trbusiness.com/regional-news/international/unwto-international-tourism-expenditure-up-5-in-2017/148609> (дата звернення: 28.06.2019)

14. Tourism Highlights. 2018, available at : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876> (дата звернення: 28.06.2019)

15. Travel and tourism: Economic Impact 2018 world, available at : <https://www.wttc.org/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2018/world2018.pdf> (дата звернення: 28.06.2019)

16. Travel and tourism: Economic Impact 2019 world, available at : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> (дата звернення: 28.06.2019)
17. United Nations World Tourism Organization (UNWTO) official website, available at : <http://unwto.org>.
18. UNWTO Key tourism figures, available at : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_key_figures_barom_may2019_en.pdf (дата звернення: 28.06.2019)
19. UNWTO Tourism Highlights. 2017 Edition. Madrid : UNWTO Publications Department, 2017. 16 p., available at : http://people.unica.it/carlamassidda/files/2017/06/UNWTO_Tourism-Highlights_2017.pdf (дата звернення: 28.06.2019)
20. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 17. Issue 1. January 2019. Excerpt, available at : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom19_01_january_excerpt.pdf (дата звернення: 28.06.2019)
21. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 17. Issue 2. May 2019. Excerpt, available at : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom19_02_may_excerpt.pdf (дата звернення: 28.06.2019)
22. World Travel&Tourism Council official website, available at : <https://www.wttc.org>.

REFERENCES

1. Aleksandrova, A. U. (2015), Aktualnye tendentsii razvitiya sfery turizma v global'nykh gorodakh mira, *Sovremennye problemy servisa i turizma*, Vol. 9, I. 2, pp. 5–13.
2. Kak vyros v den'gah mirovoj rynek turizma v 2018 godu, available at: https://www.tio.by/info/turbiznes/kak_vyros_v_dengakh_mirovoy_rynok_turizma_v_2018_godu/ (Accessed 28 June 2019)
3. Lozova, O. A. Analiz suchasnikh tendentsii rozvitku mizhnarodnogo turizmu, available at: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/ vestnik_125/29.pdf
4. Chudnovskii, A. D. [et al.]. (2017), *Mezhdunarodnyi turistskii biznes: praktika, problemy, perspektivy: monografiya*; otv. red. A. D. Chudnovskii, M: Izdatelskii dom GUU, 221 p.
5. Pokazateli global'nogo sektora turizma prevysili tempy rosta mirovoj jekonomiki, available at: http://www.ratanews.ru/news/news_23032018_6.stm (Accessed 28 June 2019)
6. Romanova, A. A. (2017), Global trends of tourism development / Hlobal'nye tendentsyy razvytyia turyzma, *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*, Kyivs'kyj natsional'nyj torhovel'no-ekonomichnyj universytet, №6 (116), s. 32-42.
7. Stalo vidomo, iaki krainy najbil'she zarobliaiut' na turyzmi, available at: <https://www.unian.ua/tourism/news/10311105-stalo-vidomo-yaki-krajini-naybil'she-zaroblyayut-na-turizmi.html> (Accessed 28 June 2019)
8. Frolova, E. A. Trends and problems of development of the world tourism. *Vestnik Universiteta*. 2019;(3):61-65. (In Russ.) <https://doi.org/10.26425/1816-4277-2019-3-61-65>
9. Adamanova Z. (2015), Trends in the Development of International Tourism and Imperatives of Modernizing the Tourism Industry. *European Researcher. Series A*, 1(90): 17-25, available at: http://www.erjournal.ru/journals_n/1422699296.pdf
10. Statista, Direct and total contribution of travel and tourism to the global economy from 2006 to 2017 (in trillion U.S. dollars) The Global Statistics Portal, available at : <https://www.statista.com/statistics/233223/travel-and-tourism--total-economic-contribution-worldwide/> (Accessed 28 June 2019)
11. International Tourist Arrivals Reach 1.4 billion Two Years Ahead of Forecasts, available at: <https://www.hospitalitynet.org/news/4091592.html> (Accessed 28 June 2019)
12. Statista, Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2017, by region (in millions). The Global Statistics Portal, available at: <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2005/> (Accessed 28 June 2019)
13. Tourism expenditure up 5% in 2017, says UNWTO, available at: <https://www.trbusiness.com/regional-news/international/unwto-international-tourism-expenditure-up-5-in-2017/148609> (Accessed 28 June 2019)
14. UNWTO Tourism Highlights. 2018. Retrieved June 28, 2019, available at: <https://www.unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>
15. World Travel and Tourism Council. (2018). Travel and tourism: Economic Impact 2018 world, available at : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economicimpact-research/regions-2018/world2018.pdf> (Accessed 28 June 2019)
16. World Travel and Tourism Council. (2019). Travel and tourism: Economic Impact 2018 world, available at : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2019/world2019.pdf> (Accessed 28 June 2019)
17. United Nations World Tourism Organization (UNWTO) official website, available at: <http://unwto.org>
18. UNWTO Key tourism figures. Retrieved 28 June 2019, available at : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_key_figures_barom_may2019_en.pdf
19. “UNWTO Tourism Highlights. 2017 Edition“. Madrid : UNWTO Publications Department, 2017. http://people.unica.it/carlamassidda/files/2017/06/UNWTO_Tourism-Highlights_2017.pdf (Accessed 28 June 2019)
20. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 17. Issue 1. January 2019. Excerpt. Retrieved 28 June 2019, available at : http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom19_01_january_excerpt.pdf
21. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 17. Issue 2. May 2019. Excerpt. Retrieved 28 June 2019, available at: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/unwto_barom19_02_may_excerpt.pdf
22. World Travel & Tourism Council official website, available at : <https://www.wttc.org>

Стаття надійшла до редакції 19 січня 2019

УДК 338.48-44 (15)

Миронов Ю. Б.,
ORCID ID: 0000-0002-9015-506X, Researcher ID: E-9613-2019,
к. е. н., доц., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Топорницька М. Я.,
ORCID ID: 0000-0001-8876-5857, Researcher ID: F-8747-2019,
к. географ. н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

КОСМІЧНИЙ ТУРИЗМ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ В СВІТІ

Анотація. У статті висвітлено поняття та особливості космічного туризму як екстремального виду організованих подорожей. Розглядаються історичні передумови становлення та етапи розвитку космічного туризму у світі. Показано, що одним із напрямків комерціалізації космічної діяльності є космічний туризм, який поступово розвивається як вид туризму. Вивчено діяльність компаній, які організують туристичні польоти в космос. Виокремлено головні проблеми космічного туризму за сучасних умов, причини та стимули для його розвитку. Виділені пріоритети розвитку даного виду туризму у світі. Визначено перспективні напрями подальших наукових досліджень у цій галузі. Зроблено висновок, що факт зацікавленості та допуску приватних компаній до розвитку космічного туризму свідчить про початок довгого шляху в сфері розвитку навколосемних космічних подорожей. Незважаючи на всі складнощі, з якими доводиться стикатися "піонерам" космічного туризму, галузь поступово розвивається.

Ключові слова: туризм, космічний туризм, космічний турист, туристичні подорожі у космос, Міжнародна космічна станція.

Myronov Y. B.,
ORCID ID: 0000-0002-9015-506X, Researcher ID: E-9613-2019,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel&Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Topornytska M. Y.,
ORCID ID: 0000-0001-8876-5857, Researcher ID: F-8747-2019,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel&Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

SPACE TOURISM: SOCIO-ECONOMIC DETERMINANTS OF FORMATION AND DEVELOPMENT IN THE WORLD

Abstract. The article highlights the concept and features of space tourism as an extreme form of recreation. The historical background of formation and stages of development of space tourism in the world are considered. It is shown that one of the directions of space activities commercialization is space tourism, which is gradually developing as a type of tourism. The activity of companies that organize tourist flights into space is studied. The main problems of space tourism in modern conditions, the reasons and incentives for its development are highlighted. Priorities for further development of this type of tourism in the world are identified. The perspective directions of further scientific researches in this area are defined. It is concluded that the fact of interest and the admission of private companies to the development of space tourism indicates the beginning of a long way in the development of nearearth space travelling. Despite all the difficulties faced by the "pioneers" of space tourism, the industry is gradually developing.

Key words: tourism, space tourism, space tourist, space travels, International Space Station.

JEL Classification: L83, O10, R49